

Post-Truth Çağda Popülist Liderler: ABD, Çekya, Macaristan ve Venezuela Liderleri Üzerinden Bir İnceleme

Populist Leaders in the Post-Truth Era: A Study on the Leaders of the USA, Czechia, Hungary and Venezuela

Öğr. Gör. Mine GERGÜN¹, Öğr. Gör. Gülçin ARSLAN²

Öz

Bu çalışmada, "Post-Truth" kavramının 2016'da yılın kelimesi seçilmesi ile ön plana çıkması ve son dönemlerde yaşamımıza entegre olmasına değinilmektedir. Öncelikle post-truth kavramı ontolojik olarak irdelenmiş, ekonomik, toplumsal ve kültürel konularda post-truth yaklaşımları ele alınsa da daha çok popülist siyasi liderler bağlamında açıklanmaya çalışılmıştır. Teknolojideki hızlı değişimler ve medya üzerinden bilgiye kolay bir şekilde ulaşılması ve bilginin hızlı tüketilmesi post-truth kavramını besleyen faktörler olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, post-truth çağda toplumun gerçeklik ile bağının koparılması rasyonel bireyleri evrensel doğrulardan uzaklaştırmaktadır. Rasyonel bilgiler yerine duyguların yoğun olarak kullanıldığı bu çağda popülist liderler halkı kolay bir şekilde manipüle ederek yönlendirmektedir. Stratejik olarak konumlandırılan gerçeklerin halka yansıtılması aşamasında liderlerin popülist politikalara yöneldiği görülmektedir. Hakikat, yalan ve siyaset arasında doğrudan bağlantı kuran post-truth, dezenformasyon ile popülizmin ivme kazanması sonucunda toplumsal kutuplaşmaya neden olmaktadır. Bununla birlikte neoliberal politikaların başarısızlığı ve yaşanan küresel finansal krizler popülist liderler için büyük bir fırsat olmuştur. Ülkelerde yoksulluk ve gelir adaletsizliğindeki artışlar halk kitlelerini yeni popülist liderlere yönelmiştir. Bu makalede post-truth dönemde seçilen liderlerin ürettiği popülist politikalar sonucunda toplum ile ilişkisinin nasıl boyut değiştirdiği ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Post-truth, neoliberalizm, popülizm, popülist liderler

Makale Türü: Araştırma

Abstract

This paper discusses the concept of "Post-Truth" which has come into prominence by being declared as the word of the year in 2016 and has been integrated into our lives recently. Primarily, the concept of post-truth is studied ontologically, and though post-truth approaches to economic, social and, cultural issues are discussed in general, the main target of this article is to analyze the concept of post-truth in the context of populist political leaders. Rapid changes in technology, easy access to information through the media and rapid consumption of information are considered as factors that empower the concept of post-truth. However, in the post-truth era, the disconnection of society from reality distances rational individuals from universal truth. Post-truth, which establishes a direct connection between truth, lies and politics, causes social polarization as a result of the acceleration of disinformation and populism. However, the failure of neoliberal policies and the global financial crises have been a great opportunity for populist leaders. The rise in poverty and income inequality in countries have directed masses of people to new populist leaders. This article discusses how the relationship with society changed as a result of the populist policies pursued by the leaders elected in the post-truth period.

Keywords: Post-truth, neoliberalism, populism, populist leaders

Paper Type: Research

¹Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, mbozdog@adu.edu.tr

²Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Söke Meslek Yüksekokulu, gulcin.arslan@adu.edu.tr

Atf için (to cite): Gergün, M. ve Arslan, G. (2023). Post-truth çağda popülist liderler: ABD, Çekya, Macaristan ve Venezuela liderleri üzerinden bir inceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(3), 1035-1049.

Giriş

2004 yılında Ralph Keyes tarafından yazılan “The Post-Truth Era: Dishonesty and Deception in Contemporary Life” adlı kitapta konu edilen ve 2016’da yılın kelimesi seçilmesi ile içinde bulunduğumuz çağı tanımlamakta kullanılan “Post-Truth”; siyaset, sanat ve sinema gibi birçok farklı disiplin bağlamında incelenen bir kavramdır. Keyes kitabında, gerçek ve doğruluğun artık mutlakattan ziyade değişken kavramlar olduğunu ve bunun bir çağa dönüştüğünü belirtmektedir. Oxford sözlüğü post-truth kelimesini tanımlarken hakikatin önemsizleşmesine vurgu yapmış, gerçeklik kavramının çağımızda biçim değiştirmesini öne çıkarmıştır. Tarihsel süreç boyunca hakikatin nesnelliği tartışılmıştır. Peki, çağımızın post-truth çağı olarak adlandırılmasına sebep olan unsurlar nelerdir? Kavram neden son yıllarda popülerleşmiştir? Bu soruya verilebilecek en uygun cevap 21. yüzyılın homo digitalicusu yaratması, bireylerin bulanık gerçeklikler tarafından kuşatılmasıdır (Köktürk, 2020: 49). 1960 yıllarında ortaya çıkan post-modernite gerçeğin tekilliğine ve tekelleşmesine darbe vurmuş ve yeni medya gerçeğin bölünmesinin lokomotifini üstlenmiştir.

2016 yılında Oxford sözlüğü tarafından yılın kelimesi olarak seçilen “Post-Truth” dilimize doğruluk, gerçeklik ötesi ve hakikat sonrası olarak çevrilmiştir. Objektif gerçeklerden ziyade kamuoyunu şekillendirme sürecinde daha çok duygulara ve kişisel inançlara yönelik durumları ifade etmektedir (Oxford Lexio, 2021). Son dönemlerde uluslararası ilişkileri ve siyaseti şekillendirmeye başlayan post-truth kavramının kullanımı giderek yaygın bir hale gelmektedir. Gerçeklik anlamında sunulan söylemlerin mutlak olarak doğrulanabilir önermeler olmadığını savunan kavram, zamanla gerçekliğin önemsizleştirildiği bir forma dönüşmektedir.

Birimlerin dijital faktörler tarafından kuşatılması sonucunda gerçeklik ve hakikat kavramının da içerikleri değişikliğe uğramıştır. Teknolojik gelişmelerin gün geçtikçe artması kaynak bolluğuna katkı sağlamaktadır. Ancak bu, her ne kadar olumlu bir durum olarak değerlendirilse de teknolojinin bu denli hayatlarımıza entegre olması büyük bir kargaşaya sebebiyet vermektedir. Sosyal medya aracılığı ile çok ciddi bir bilgi kirliliği ortaya çıkmaktadır. Bireylerin özgürce dilediklerini ifade edebildikleri dijital platformlar, demokratik ortamlar gerçekliğin medya tarafından inşası olarak görülmeye başlanmıştır (Şimşek ve Yalı, 2019: 13). Dijital çağ ile birlikte hakikatin önemsizleşmesi, bulanıklaşması ya da bölünmesi hızlanmış ve belirli görüşleri savunan grupların sosyal medya etrafında örgütlenmesi post-truth içeriklerin artmasına ve daha çok yayılmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda popülizm, post-truth çağını besleyen önemli bir unsur olarak yerini almıştır. Çalışmada günümüz iktidarı ve post-truth ilişkisi ele alınacak bununla birlikte iktidar ve güç ilişkisi post-truth çağda günümüz liderlerinin popülist söylemleri üzerinden irdelenecektir.

Post-truth olarak kavramlaşan kelimenin gerçek dışı ve gerçek ötesinden farkı sunulan verinin (bilginin) gerçek olup olmadığının hem sunan hem de sunulan tarafından önemsizleşip, olduğu haliyle kabul edilmesi, var olmasıdır. Gerçek dışı gerçeğe aykırı olan, gerçek üstü ise hem sunan hem de sunulan için inşa edilen yapay gerçekliktir. Türkçe’ye gerçek ötesi olarak çevrilen post-truth kavramında ise, gerçeğin hem sunan hem de sunulan için gerçek olup olmadığı önemsizleşmiş bir halde olduğu gibi kabul edilmiştir (Köktürk, 2020: 41). Kavramın Türkçeleştirilmesinde tartışmalar devam etmekte, kavram kimi kaynaklarda gerçek ötesi, kimilerinde hakikatin önemsizleşmesi ya da anadilindeki gibi post-truth olarak ifade edilmektedir. Çalışmada orijinal dildeki post-truth ifadesinin kullanımı uygun bulunmuştur.

Post-truth köklerini rasyonaliteyi temel alan modern teoriye başkaldıran post-modernizmden almaktadır. Modernizm aklı, hakikatin ve bilginin temeli olarak (Best ve Kellner, 2016: 17) göstermektedir. Modernizm karşısında duran ve post-modernizm öncülerinden olan Michel Foucault; iktidarı çoğul ve akışkan güç bağlantıları olarak ifade ederken, Jean Baudrillard postmodern iktidarı gerçekliği bulanıklaştıran ve araç olarak medya ile teknolojiyi kullanan sistemler bütünü olarak görmektedir (Best ve Kellner, 2016: 84-85). Baudrillard, teknolojinin yeni bir çağ yarattığını ve gerçeğin bir model aracılığıyla yeniden

yaratılmasına ve yaratının gerçeğin yerine geçmesini işaret etmektedir. Baudrillard'ın hiper gerçeklik olarak tanımladığı kavram gerçek ve gerçek olmayanın birbirinin yerine geçmesi ve ikisi arasındaki sınırların silikleşmesidir (Best ve Kellner, 2016: 172). Gerçeklik sonrası dönemde bireylerin nesnel olan gerçek bilgiye araştırarak ulaşmaktan ziyade hazır bir şekilde sunulan gerçekleri doğrudan kabullenerek tüketmektedirler. Kurgulanmış toplumsal, politik ve ekonomik gündemler ile yapay gerçeklik yaratılması, hiper gerçeklikte hakikatin daha gerçekmişçesine algılanmasına neden olmaktadır (Baudrillard, 2011: 14).

Post-modern teori içerisinde hakikatin bulanıklaşması post-truth çağının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Post-truth kavramı ilk kez 1992 yılında oyun yazarı Steve Tesich tarafından Amerikan halkını George W. Bush yönetiminin yalanlarını önemsememekle eleştirdiği yazısında kullanılmıştır (Brahms, 2020: 2). Kavram hakkında ilk kitabı yazan Keyes'e göre post-truth çağında ne gerçek ne de yalan olan muğlak ifadeler bulunmakta ve bunlar zenginleştirilmiş gerçek, yumuşak gerçek ya da neo-gerçek olarak adlandırılmaktadır (Keyes: 25). Donald J. Trump'ın ABD seçimlerini kazanması ve İngiltere'nin AB üyeliğinden ayrılması post-truth kavramını daha somut ve görünür hale getirmiştir. Sosyoloji, psikoloji, felsefe gibi farklı disiplinlerde etkisini gösteren post-truth çağ, politikada da etkisini göstermiş, iktidarlar gerçeklerden ziyade Keyes'in de belirttiği gibi söylemlerinde post-truth ifadelere yer vermeye başlamışlar, gerçeklerden çok halkın duymak istediklerini dile getirmişlerdir. Hakikatin önemsizleştiği çağda iktidara gelen liderlerin popülist bir tavır sergilemesinde post-truth çağın etkisi bulunmaktadır. Siyasi alanda hakikatin bulanıklaştırılmasına halkın tepkisi post-truth'u anlama açısından son derece önemlidir. Bu çağı diğerlerinden ayıran en önemli özellik kitlelerin hakikate önem vermemesinde gizlidir. Oxford'un tanımında belirtildiği gibi post-truth çağda hakikat olmadığı bilinmesine rağmen tepki verilmemekte ve halkın kendi çıkarlarını hedeflediği sürece hakikatlerin bulanıklaştırılmasına izin verilmektedir (Alpay, 2017: 29).

Siyasi liderleri iktidara taşıyan öncelikli faktörlerden biri de ekonomidir. 21. yüzyılda homo economicus siyasi seçimlerinde ekonomik çıkarlarına hizmet edecek liderlere yönelmektedir. Post-truth çağda, siyasi liderlerin popülist söylemlerinin gerçekle ilişkisinin olmaması ekonomide de gerçeklik algısının yitirilmesine yol açmaktadır. Popülist liderlerin yürüttüğü kampanyaların halkın inançlarına ve önyargılarına uygun olması durumunda, öne sürülen tutarsız savlar, başarısız siyaset ve ekonomi yönetiminin gerçekleştirilmesi önemini yitirmektedir. Doğrudan korku ve endişe duygularını harekete geçiren ekonomi kavramı; popülist liderler tarafından hakikatin önemsizleştirilmesinde kullanılan bir araç olarak görülmektedir. Post-truth çağda bilgilerin kirlenmesi siyasi ve ekonomik alanlarda olumsuz sonuçları ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte düşünce özgürlüğünün kısıtlanması da toplumda ekonomik ve siyasi kazanımların ortadan kalkmasına sebep olmaktadır. Düşünme eyleminin iktidar tekeline geçmesi ile potansiyel bir tehlikeye neden olmaktadır (Alpay, 2017: 147). Post-truth çağı siyasi liderlerin kendi gerçekliklerini yaratıp kitlelere ulaştırmasına olanak sağlamış ve halkın duygularını manipüle eden popülist liderlerin iktidara gelmesinin önünü açmıştır (Erdoğan ve Uyan Semerci, 2019: 96-97).

1. Post-Truth Popülizm

Oxford sözlüğü popülizmi şu şekilde tanımlamaktadır: "a type of politics that claims to represent the opinions and wishes of ordinary people. Sıradan insanların fikirlerini ve isteklerini temsil edeceğini iddia eden politika türüdür (Oxford Dictionary)." Bu ifade, popülizmi en basit haliyle bir siyaset yapma biçimi olarak tanımlamaktadır. Ancak 21. yüzyılda değişen siyasi lider profilleri ile popülizm, popüler bir kavram haline gelmiş ve literatürde popülizm çalışmaları artmıştır. Çalışmalar popülizmi bir ideoloji, söylem ya da politik bir strateji olarak tanımlamaktadır. Bugün popülizm milliyetçilik, kolonizasyon, demokrasi, teknokrasi, yabancı düşmanlığı kavramlarıyla açıklamaya çalışılmaktadır. Cas Mudde, popülizmi toplumu halk ve elitlerden oluşan iki homojen ve antagonistik gruba ayıran (dichotomi), halkın iradesini merkeze koyan bir ideoloji olarak tanımlamaktadır (Mudde, 2013: 29). Ernesto Laclau'ya göre

ise popülizm anlaşılması zor ve tekrar eden bir kavram olmakla birlikte toplumsal krizlerle yakından ilişkilendirilmektedir (Laclau, 2012: 143). Gelir eşitsizliği ve zayıf politik kurumlar seçmenleri popülist liderlere yönlendirmekte ve popülizm köklerini başarısız ekonomik ve politik uygulamalardan almaktadır.

Popülist liderler otoriter eğilimler göstermekte ve anti-elitist ve çoğulculuk karşıtı bir siyaset biçimini benimsemektedirler. Popülist liderleri otoriter liderlerden ayıran özellikler ise popülistlerin halkı temsil etmek adına eylemlerini haklı çıkarmaları ve rahatlıkla uygulayabilmeleridir. Halkın duygularına hitap ederek kutuplaştırıcı bir dil kullanılmaktadır ve sadece kendilerinin halkı temsil ettiğini iddia etmektedirler. İktidara gelen popülist liderler kendilerini kurban olarak göstermekte ve kendilerini iktidara taşıyan seçmenlerini ise horlanmış azınlık olarak gösterme eğilimindedir. Gerçeğin ne olduğundan ziyade nasıl gösterildiğinin önemi bu bağlamda ortaya çıkmaktadır. İktidar söylemi üretmekte ve gerçekler iktidarın söylemiyle yeniden oluşturulmaktadır. Popülist liderlerin söylemleri edimseldir, gerçekliği dönüştürür ve yeni bir gerçeklik yaratırlar (Fridlund, 2020: 218). 21. Yüzyılın popülist liderleri, postmodern çağın yarattığı bilginin çok hızlı ve çok kanaldan paylaşılabilirliği ve bilginin dönüştürülebilirliği sayesinde popülizmin güçlenmesine yol açmışlardır. Diğer bir ifade ile post-truth çağın Antik Yunan'dan beri var olan popülizmi uyandırarak harekete geçirdiği söylenebilir.

Sonuç olarak farklı ülkelerde yakın dönemlerde ortaya çıkan popülizm dalgası ve popülist liderler neoliberal kriz ortamında kendine yer edinmiştir. 21. yüzyılın başlarında, neoliberal politikaların uygulanmasıyla artan adaletsiz gelir dağılımı sonucunda doğrudan halkla temas kurarak, halkın ekonomik beklentilerini karşılama iddiasında bulunan yeni siyasi profiller ortaya çıkmıştır. Yoksulluğun artması, işsizlik sorunu ve gelir kaybı gibi problemler toplum ve hükümetleri karşı karşıya getirmiştir. Bu bağlamda, popülist liderler kriz anında uzun vadeli çıkarlarını bir kenara bırakarak, kısa vadeli çıkarlara yönelmektedirler. Ekonomik problemlere karşı karşıya kalan halkın öfkesi popülist liderler tarafından tek bir düşmana yönlendirilmektedir. Yaratılan ortak düşman ekseninde popülist söylemler sağ ve sol popülizm olarak sınıflandırılmaktadır. Latin Amerika sol popülizm ile ilişkilendirilirken, ABD'de de sağ popülizmden bahsedilmektedir. Çalışmanın kapsamı açısından bu ayrıma gidilmeyecek, neoliberal kriz sonrası iktidara gelen popülist liderler ve post-truth çağı ile ilişkisi irdelenecektir. (LSE, 2020).

2. Neoliberalizm

Neoliberalizm, 20. Yy'in sonlarına doğru ortaya çıkan ve tüm dünyada yaygın olarak kullanılan ekonomik bir model olarak nitelendirilmektedir. Avusturya Okulunun kurucusu Friedrich Von Hayek ve Chicago Okulunun kurucusu Milton Friedman'ın öncülüğünde ortaya çıkan "neoliberal" politikalar, günümüz ekonomik ve siyasi yapıların belirleyici parametresi olarak karşımıza çıkmaktadır. Başta Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere gibi kapitalist ülkeler tarafından benimsenen neoliberal politikalar, ekonomideki devlet ağırlığının azaltılması ve ekonominin yeniden yapılandırılması ile ilgili piyasa reformu olarak görülen ve az gelişmiş ülkelere sunulan ideojik bir bakış açısıdır (Akyıldız, 2008: 31).

Klasik liberalizmin görüşlerini temel alan ve yeni bir formunu ifade eden neoliberalizm, sosyalist partilerin yükselmelerine tepki olarak gelişmiştir. Bu anlamda neoliberalizm akımında, liberalizmin yeniden yapılandırılması ve kapitalizm dayatması olan tüm yapıların serbest piyasa içerisine entegre edilmesi amaçlanmıştır. 1970'li yıllarda yaşanan sermaye birikimi ile ilgili sorunların giderilmesi adına çözümleri içeren neoliberalizm, küresel ekonominin sistematik bir şekilde işleyebilmesi adına fırsatların değerlendirildiği, engellerin ortadan kaldırıldığı ve devlet gücünün yöntemli olarak kullanıldığı bir mekanizmayı ifade etmektedir. Bununla birlikte neoliberal düşünce, kapitalizmin korunması ve emeğin gücünün azaltılması gibi hedefler doğrultusunda ilerleyen bir örgütlenme şekli olarak nitelendirilebilir (Abacı, 2012: 32-34). 1980'li yıllarda artarak kabul görmeye başlayan ve "bırakınız yapsınlar (Laissez faire)"

görüşüne dayanan neoliberal düşünce (Eğilmez, 2020: 153); serbest ticaret, finansal serbestleşme, kamu harcamalarının azaltılması, özelleştirme, özel kesimin ekonomik alanda etkinliğinin artırılması ve ekonomide devlet ağırlığının azaltılması gibi görüşleri savunmaktadır.

1980 yılında İngiltere’de Margaret Thatcher ve ABD’de Ronald Reagan’ın seçimleri kazanması, uluslararası mali piyasaların gelişmesine katkı sağlamıştır. Bu liderlerin, devletin ekonomik müdahalelerini kısıtlayıcı ve piyasa mekanizmasının etkinliğini arttıracak bir program ile iktidara gelmeleri neoliberal politik düşüncenin etkisi olarak nitelendirilebilir.

Neoliberal politikalar, ekonomik hayatın çeşitli alanlarında rekabeti sağlamak ve ekonomik büyümeyi teşvik eden bir faaliyet olarak nitelendirilmektedir (Ostry, Loungani and Furceri, 2016: 38). Ancak gelişmekte olan ülkeler tarafından uygulanan neoliberal ekonomi politikaları, 1990 yıllarında yaşanan finansal krizlerin en önemli nedenleri arasında sayılmaktadır (Yıldız, 2018: 25). Neoliberal politikalar sonucunda ortaya çıkan krizde ele alınan en önemli konu; daha öncesinde serbest piyasa mekanizmasına ilişkin deneyimi bulunmayan ülkelere, ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi için ani olarak bu politikaların uygulanmasıdır. Neoliberal politikalar uygulanmaya başladıktan sonra ülkelerin ekonomik başarılarının iyi olduğu yönündeki bildirimler ve hemen arkasından ülkelerin krizle yüz yüze kalmaları dikkat çekmektedir (Güzel, 2009: 62). Neoliberal politikaların bazı ülkelerde ekonomik canlılık oluşturmaya katkı sağladığı söylenebilir ancak 1997 Asya krizi ve 2008 küresel finansal krizi ciddi bir ekonomik istikrarsızlığa neden olmuştur. 2008 yılında ortaya çıkan ekonomik kriz Büyük Buhan’dan sonra yaşanan en derin krizlerden biri olarak tarihte yerini almıştır. Finansal anlamda kapitalizmin merkezi olan ABD’de başlayan kriz kısa süre içerisinde diğer ülke ekonomilerini de olumsuz etkilemiştir. Yüksek oranlarda sermaye kayıpları yaşanmış, büyüme oranları düşmüş ve ekonomik durgunluk başlamıştır. Ücretlerin azalmasıyla birlikte işsizlik giderek artmış ve uzun süreli emek piyasalarında yoksullaşma yaşanmıştır. Diğer bir yandan devlet ve sosyal güvenlik harcamalarının azaltılması krizi daha da ağırlaştırmıştır. Mevcut liderlerin toplumsal öfkeyi ve krizi yönlendirmede zamanla yetersiz kalması, ekonomik krizden çıkış yolu olarak toplumun popülist liderlere yönelmesine katkı sağlamıştır (Akın, 2019: 32).

Güncel veriler incelendiğinde 2008 küresel krizinden itibaren ülkelerde yoksulluk, yolsuzluk ve gelir eşitsizliklerinde artış görülmektedir. Yaşanan bu süreç, geniş halk kitlelerini yeni siyasi profillere yöneltmiştir. Seçmen tercihlerinin popülist politikalara ve liderlere doğru kaydığı görülmektedir. Bu bağlamda neoliberal politikalar ile popülist liderler çatışmaktadır. Ülkelerin karşı karşıya kaldıkları derin finansal krizler popülist liderlerin karizmalarını kanıtlamada fırsat yaratırken, neoliberal politikaların itibarsızlaştırılması popülist liderler için avantaj olarak değerlendirilmektedir. Ekonomik eşitsizliklerin baş göstermesi ile birlikte hem ABD’de hem de Avrupa ülkelerindeki popülist söylemler insanlar üzerinde ötekileştirici ve kutuplaştırıcı etkiler ortaya çıkarmaktadır (Daktilo 1984, 2021).

Yenidünya düzeni olarak nitelendirilen ve ABD hegemonyası altında uygulanması amacı ile ülkelere sunulan neoliberal ekonomi politikalarının başarısız olması sonucunda Venezuela, Macaristan, Çekya ve Amerika’da popülist liderler ortaya çıkmıştır.

3. Popülist Liderler ve Post- Truth Söylemleri

3.1. Amerika Birleşik Devletleri - Donald J. Trump

Post-truth kavramının popüler olmasındaki en önemli faktör 2016 yılında Donald J. Trump’ın seçim sürecindeki başarısıdır. Başkanlığa aday olmadan önce emlak sektöründe iş adamı olan Donald J. Trump, 2016 yılında yapılan seçimlerde Cumhuriyet partisinden adaylığını koyarak Amerika Birleşik Devletleri’nin 45. başkanı olarak seçilmiştir. Yürüttüğü seçim kampanyalarında Müslümanlara karşı ayrımcılık içeren popülist söylemlerine sıklıkla rastlanmaktadır. Nitekim ABD seçimlerinde ve başkanlık dönemi boyunca Trump, sosyal ağlar ve iletişim araçlarından da faydalanarak kitleleri etkilemeye devam etmiştir.

2008 küresel finansal krizi; göçmen karşıtı görüşleri, milliyetçi ve muhafazakâr görüşleri merkezine alan “Çay Partisi” hareketinin ortaya çıkmasında ve Trump’ın iktidara gelmesinde büyük rol oynamıştır. Trump, benimsediği seçim politikalarında; Meksika sınırından göçmenlerin gelmesini engellemek için duvar örmek, ABD’deki Müslümanları ve ülkeye girişlerini kontrol altına almak, ABD’deki kayıtsız göçmenleri sınır dışı etmek gibi islamofobik bir tavır sergilemiştir. Bu bağlamda Trump, post-truth çağın dikkat çeken popülist liderlerinden biri olarak nitelendirilmektedir. Trump’ın tüm Müslümanlara terörist gözü ile bakması ve bu yöndeki söylemleri ABD’nin özgürlükçü yapısına uygun olmadığı eleştirileri ile tüm dünyada tepki toplamıştır.

11 Eylül saldırılarından sonra ırkçı söylemleri destekleyen grupların artması Trump’ın popülist söylemleri ile paralellik göstermektedir. Seçmenin güçlü desteğini alan Trump, Amerika’ya gelen Müslümanların Batı değerlerine uymadığını belirterek ötekileştirme söylemlerine hız kesmeden devam etmiştir (Karakuş, 2019). Kriz ortamında işini kaybetme riski ile yüzleşen halk, göçmenleri tehdit olarak görmüştür. Bu ortamda popülist liderler göçmenleri ötekileştirerek popülist politikalara yönelmiş ve post-truth çağı bu politikaların etkinliğini hızlandırmıştır. Yalan haber akışlarının sürekliliği ve kolay bir şekilde çürütülebilmesine rağmen uluslararası çapta dolaşan komplo teorileri ile Trump post-modern çağın popülist bir lideri olarak nitelendirilebilir (Güven, 2020: 21).

Trump’ın 2016 yılı seçim kampanyalarında en çok dile getirdiği konulardan biri de ABD’nin güney sınırına Meksika Duvarı’nı örme projesidir. ABD- Meksika sınırına yapılan duvarın yetersiz olduğunu dile getiren Trump, duvarın revize edilmesiyle kontrolsüz göçmenleri durdurabileceğini belirtmiştir. İç güvenliğin ve toplumsal refahın sağlanmasında duvarın önemli bir konu olduğunu belirten Trump, kamuoyunun dikkatini çekmemek adına maliyetin Meksika hükümeti tarafından karşılanması için çaba sarf edeceğini belirtmiştir. Aynı zamanda Trump’ın, Meksika sınırına duvar inşa edilmesi ile Covid-19’u bile durdurabileceğini iddia etmesi (The Washington Post, 2020), sebep ve sonuç arasında belirsiz bağ oluşturmuş ve kendi gerçekliğini yaratarak kitlelerin desteğini alma çabasına girmiştir. Ülkeye gelen göçmen sayısının giderek artması ve kaçak göçmenlerin ağır suçlara karışan kişiler olması üzerinden kamuoyunda korku oluşturmaya başlayan Trump, Meksika duvarının zorunluluğu konusunda ikna çalışmalarını giderek arttırmıştır. 2015 yılında yapmış olduğu bir seçim konuşmasında; “Meksika insanlarını buraya gönderdiğinde, en iyilerini göndermiyor, sorunlu olanları gönderiyor, onlar bize suç ve uyuşturucu getiriyor. Onlar tecavüzcüdür.” ifadelerinde bulunmuştur (Rose, 2017: 556). 2018 yılında duvar ile ilgili yasa tasarısını Amerikan Kongresi’ne sunmuş ve baskı oluşturarak kabul ettirmeyi amaçlamıştır. Meksika Duvarı ile ilgili alınan bu kararın büyük bir yankı uyandırması, Trump’ın muhalif basın tarafından sert bir şekilde eleştirilmesine neden olmuştur (Gülada, 2019: 87). Post-truth kavramı Trump’ın ABD seçimlerinde başkan olarak seçilmesi çerçevesinde tartışmaya konu olmaktadır. Lakoff (2017) tarafından yapılan akademik çalışmada Trump’ın 2016 seçimlerini sürpriz bir şekilde kazanması, post-truth ve popülizm bağlamında söylemlerinin Trump destekçileri üzerindeki etkisi tartışılmıştır. 2017 yılında Allcott ve Gentzkow çalışmalarında, Trump’ın 2016 yılı seçimlerinde kullanılan yalan haberler vasıtasıyla başkan olarak seçildiğini öne sürmektedir. Yapılan akademik çalışmaların çoğunda Trump tarafından belirtilen popülist söylemlerin gerçeğe üstün geldiği belirtilmektedir. Ancak post-truth kavramı basitçe gerçekliğin çarpıtılması olarak ele alınmamalıdır. Trump’ın bir lider olarak temsil ettiği görüşler, küreselleşme ve politikalarının etkisi ile bilginin hızla yayılıp tüketilmesi sonucunda gerçeklik algısının değişimine yol açmaktadır.

3.2. Çekya - Milos Zeman

20 yılı aşkın süredir Çek siyasetinin en etkili politikacılarından biri olan Milos Zeman, 2013 yılında Çekya’nın 3.cumhurbaşkanı seçilmiştir. Popülist politikalar ile 2018 seçimlerinde de oyların % 51,4’ ünü alarak tekrar cumhurbaşkanı olmuştur. Kendi televizyon programları, gazete röportajları ile medyayı aktif olarak kullanan popülist lider Zeman, Trump gibi kendi popülist görüşlerini açıkça ifade etmektedir. Kendisini desteklemeyen seçmenleri “Prague Cafe”

(gerçek dünyadan uzak, çalışmayan ve tüm gününü kafede oturarak geçiren kişiler) adıyla alaycı bir şekilde tanımlayan Zeman popülist söylemlerde bulunmaktadır. (Naxera and Krcal, 2018: 4).

Eski Amerikan başkanı Trump ile ilgili sözleri Zeman'ın popülist söylemlerini vurgulamaktadır. Trump ile görüşme öncesi verdiği röportajda Zeman: "Başkanlık seçimleri öncesi Trump'ı açıkça destekleyen tek Avrupa lideri benim. Daha önce vurguladığım gibi ucuz cesaretiyle Trump seçildikten sonra ona hayranlık duyan çok lider var. Böyle bir desteğin, iddiaların nedenleri nelerdir? Öncelikle cesareti, politikacılar cesur olmalı ve tereddüt etmemeli. Onun cesareti var. Benim durumuma benzer şekilde İslami teröre ve illegal göçe karşı. Üçüncüsü de politik doğruculuk, politik doğrusu uluslararası terörizm. İslami terör demek cesarettir." (The Washington Post, 2017) şeklinde açıklamalarda bulunarak ırkçı ve xenofobik tavırları ile Trumpvari bir profil çizmektedir. Göçmen ve İslam karşıtı söylemleri ile nesnel olguları göz ardı etmekte, siyasi söylemlerine hakikat niteliği kazandırmaktadır. Uluslararası terörizm ile İslamı aynı potada değerlendirmekte ve gerçeklikten uzaklaştırmaktadır. Popülist liderlerin siyasi üstünlük elde etmek için post-truth söylemlerde bulunması ve gerçeğin bulanıklaştırılması Zeman'ın ifadelerinde açıkça görülmektedir. 2016 yılında Çek halkını Müslümanlar tarafından gerçekleştirilebilecek olası Holokaust tehdidine karşı silahlanmaları konusunda teşvik etmiş ve İslam dinini "ölüm dini" olarak ifade etmiştir (Independent, 2017).

Çekya İç İşleri Bakanlığı tarafından kurulan sahte haber tespit birimi ile ilgili sorulan soruya ise şöyle yanıt vermektedir: "Doğru kimsenin tekelinde değildir. Bu birimde çalışan 15 kişinin ne doğru üzerinde tekeli vardır ne de doğruyu ve yanlış ayırt edecek yeterliliğe sahiptirler." (The Washington Post, 2017). Zeman, bu söylemi ile iktidarı olduğu hükümet tarafından kurulan kurumları değersizleştirerek kendi gücünü sağlamlaştırmaktadır. Ülkesindeki muhalif gazetecilerin bilişsel beceri seviyelerinin düşük olduğunu ifade ederek, gazetecilere karşı olumsuz bir kamuoyu oluşturup, nesnel verilerden ziyade duyguları etkili hale getirip halkın gözünde onları itibarsızlaştırmaktadır (Independent, 2017). Seçim sonrasında da medyada aktif rol oynayan günlük gazetelere röportaj veren ve kendi televizyon programını gerçekleştiren Zeman güvenlik bağlamında İslam karşıtlığı konusunda ve göçmen politikalarına karşı güçlü kişisel açıklamalarını sürdürmüştür. (Naxera Krcal, 2018: 2). Özellikle İslam ülkelerinden gelen göç dalgasından korkan her kişinin xenofobik, ırkçı ve hatta faşist olarak etiketlendiğini söylemektedir. (Naxera Krcal, 2018: 9). Zeman'ın söylemlerinde objektif doğruların kamuoyu oluşturmada daha az etkili olduğu göze çarpmaktadır. Zeman, popülizm öğelerini kullanarak kendi görüşlerini sağlamlaştırmakta ve duygulara hitap ederek kendi çıkarını kamuoyunu ikna etme ve gerçekleri gizleme amacını gütmektedir. Bu bağlamda, Zeman'ın post-truth söylemlerinin Çekya halkı üzerinde dönüştürücü bir etkisinin olduğunu söylemek mümkündür.

3.3. Macaristan - Victor Orban

1988 yılında Fidesz partisi, "Genç Demokratlar Federasyonu" adı ile piyasa ekonomisinin gelişimini teşvik eden liberal ve özgürlükçü bir parti olarak kurulmuştur. Fidesz, zamanla kamuoyu desteğinin artması ile birlikte milliyetçi ve muhafazakâr bir partiye evrilmiştir. 2003 yılında ise partinin adı "Macar Yurttaşlar Birliği" olarak değiştirilmiştir. 2008 küresel finansal krizinde ekonomik açıdan dar boğaza sürüklenen Macaristan'da Fidesz, bu durumu fırsata çevirmiş ve Nisan 2010 yılında gerçekleştirilen parlamento seçimlerinde koltukların 2/3'ünü alarak iktidara gelmiştir. Fidesz, koalisyon ortağı "Hristiyan Demokratik Halk Partisi (KDNP)" ile seçim zaferlerini 2014 ve 2018 yıllarında da devam ettirmiştir (Britannica, 2022). 2010 yılında ikinci Orban hükümetinin kurulmasından itibaren Macaristan'ın siyasi görünümü aşırı sağ parti olan "Jobbik" üzerine inşa edilmiştir. 2010 ve 2014 yıllarında Jobbik partisi tarafından önerilmiş ve uygulanmış seçim kampanyaları örnek alınmıştır. Victor Orban, ilk olarak 1990 yılında Ulusal Meclise seçilmiş ve 1993 yılında da Fidesz partisinin genel başkanı olmuştur. Macaristan lideri, 2002 ve 2006 yıllarında Macar sosyalist partisine karşı kaybetse de muhalefet lideri olarak siyasi yaşamına devam etmiştir. 2014 yılı itibarıyla kişisel özgürlük mücadelesini başlatan Orban, kendisine karşı çıkan ve engel

olan oligarşi yapılarını ortadan kaldırmış ve kendisine sadık olan devlet yapıları inşa etmiştir. Liderin zamanla aşırı sağ çizgiye kayması ve o dönemde göçmen krizinin daha çok belirginleşmesi üzerine Macar halkının gözünden düşmeye başlayan Orban, bu krizde “Haçlı” rolünü üstlenmiştir. Bu sayede göçmenleri Macaristan’dan uzak tutarak yeniden kendisinin ve partisinin popülerliğini sağlamıştır. 2018 yılında gerçekleştirilen genel seçimde oyların %48,9’unu alarak seçimi kazanmış ve parlamentodaki 2/3 çoğunluğunu elde etmiştir (TC Dış İşleri Bakanlığı, Macaristan Siyasi Görünümü, 2022). Macaristan’da 2010 yılı seçimlerinden itibaren Fidesz partisi ve lideri Orban başkanlığındaki Fidesz-KDNP koalisyonu iktidarı elinde tutmakta ve popülist politikalar üretmeye devam etmektedir.

Orban, 2014 yılı Macaristan seçimlerinde kullandığı söylemler ile popülizmin tipik bir örneği olarak nitelendirilmektedir. Ötekileştirme politikası ile göçmenleri düşman olarak işaret eden Orban, Macaristan’ın göçmenler tarafından saldırı altında olduğunu belirten söylemlerde bulunmuştur. “Trump’tan önceki Trump” olarak nitelendirilen Macaristan lideri, özellikle 2014 yılında yürüttüğü seçim kampanyalarındaki popülist söylemleri ile halkı göçmen karşıtlığına yönlendirmektedir. Tüm göçmenleri ve mültecileri terörle ilişkilendiren popülist lider, Sırbistan sınırına 175 kilometrelik 4 metre yüksekliğinde dikenli tel ördürerek Macaristan sınırlarını korumayı hedeflemiştir. Sırbistan sınırına çekilen dikenli telin bir benzeri de Hırvatistan sınırına çekilmiştir. 2015 yılında Macaristan parlamentosunda ise sınırdaki askerlere nefsi müdafaa durumunda biber gazı, tazyikli su ve gerçek mermi kullanabileceği yetkisi tanınmıştır. İnşa edilen tel örgüler ve göçmenlere ilişkin yapılan yasa değişiklikleri ülkeye giren göç sayısının gerilemesine katkı sağlamıştır. Avrupa Birliği, 2015 yılında Macaristan hükümetini ırkçılık ile mücadele etmeye davet etmiş, ancak Orban bu teklife karşılık olarak göçmenleri terörle ilişkilendirerek seçmen halkın da gözünde bir tehdit haline geldiğini vurgulamıştır. Aynı yıl, Avrupa Birliği göçmenlerin Avrupa ülkeleri ile paylaşılmasını teklif etmiş ancak Macar lideri bu teklife “çılgınlığın sınırlarında bir saçmalık” şeklinde tepki göstermiştir. Orban’ın söylemleri ülke içinde krize neden olmuş ve Orban’ın göçmen karşıtı popülist söylemlerine ve kişisel görüşleri doğrultusunda çıkarttığı yasalara karşı olan Macar halkı hükümete karşı birçok protesto düzenlemiştir. Uluslararası boyutlarda tepkiler olsa da Macaristan’ın bir göçmen ülkesi olmak istemediğini belirten Orban, sınırlarının güvenliği açısından söylemlerini sürdürmeye devam etmiş ve bu tavrı Macar halkı tarafından desteklenmiştir. Macaristan devlet radyosu Kossuth’da haftalık konuşma yapan Orban, özellikle göç almak isteyen bir ülke olmak istemediğini dile getirmektedir. Avrupa’da Müslüman kesimi görmek istemediğini dile getiren Viktor Orban, katıldığı programlarda “Göçmenleri istemiyoruz” ve “Kiminle yaşayacağımıza biz karar veririz.” (euronews, 2018) söylemleri ile seçmen halkını göçmen karşıtı partilere yönlendirmiştir. 2016 yılında Avusturya Başbakanı Christian Kern ile beraber katıldığı basın toplantısında sığınmacıları güvenlik riski olarak nitelendirip “Göç zehirdir.” söyleminde bulunmuştur (dw.com, 2016). 2018 yılında Macaristan parlamentosu, yasa dışı göçmenlerin iltica başvurusunda bulunmalarına ve Macaristan’da kalarak yasal statü kazanmalarına yardım edenlerin hapis cezasını almasını öngören ve tartışmalara konu olan yasa paketini onaylamıştır. “STOP Saros” isimli yasa paketi ile Macaristan’ın göçmen ülkesi haline gelmesine engel olunması için kullanılması amaçlanmış ancak bu yasaya Avrupa tepki göstermiştir (dw.com, 2018). 2018 yılında yürüttüğü ve çoğunluğu göçmen karşıtı olan seçim kampanyaları ile büyük bir başarı elde ederek üçüncü kez Macaristan Başbakanı olarak seçimi kazanmıştır (Tahincioğlu, 2020: 285-286).

ABD ve Avrupa’da meydana gelen terör saldırılarından sonra Orban, göç ile ilgili siyasi popülist söylemlerini arttırarak göçü güvenlikleştirme eğilimi göstermiştir. Orban, Macaristan’a gelen göçmenleri “geçim göçmenleri- ekonomik göçmenler” olarak nitelendirmektedir. Bu insanların ekonomik amaçlarla anavatanlarını terk ettiklerini ve sadece göçmen, mülteci ve sığınmacı gibi göründüklerini iddia ederek ulusunu savunmak için kararlı bir tavır sergilemiştir. Seçim desteğini sağlamlaştırma ve göç karşıtı konumunu tekelleştirme amacını güden Orban, ekonomik göçmenlere karşı sert kampanyalar yürütmeye devam etmiştir. 2015 yılında Fidesz partisi “Göç ve Terörizm Hakkında Milli Müzakere” başlıklı anket kampanyası başlatmış ve bu

anketi posta yolu ile 18 yaşını dolduran her vatandaşına göndermiştir. Göç konusunda katı kurallar koymayı hedefleyen Orban, giderek artan göçmen sayısının Macaristan için tehdit oluşturduğu ve bunun durdurulması gerektiğini belirtmiştir. Söz konusu anket çalışmasındaki sorular; göçü ekonomi ile güvenlik tehditlerine bağlayan ve Macar halkının göç ile ilgili görüşlerinin manipüle edilmesi amaçlanarak oluşturulmuştur. Uygulanan bu kampanya her ne kadar anket çalışması gibi görünse de gerçekte soruların önüne hükümetin popülist söylemlerinin geçtiği görülmektedir. Anket, Macar nüfusunun yaklaşık olarak %10'u tarafından yanıtlanmış ancak Orban, ezici çoğunluğun anketteki içeriği kabul ederek hükümet ile aynı fikre sahip oldukları yönünde açıklamada bulunmuştur (Carreño, 2016: 63).

Popülizmin diğer lider örneklerinde de olduğu gibi kapsayıcı bir nitelik sunduğu ancak Macaristan örneğinde, Macar halkının korunup kollanması dışında tamamen dışlayıcı bir görünüme sahip olduğu dikkat çekmektedir. Orban'ın, göçmen konusunu daima gündemde tutarak komplo teorileri üretmeye çalıştığı görülmektedir. Göç meselesini hem iç siyasette hem de Avrupa siyasetinde bir araç olarak kullanan Orban, medyanın etkinliğinden yararlanarak sanal düşmanlar yaratmakta, korkuları arttırmakta ve toplumu kutuplaştırmaktadır. Yaşanan göçmen krizi Macar toplumunda giderek popüler bir nitelik kazanmıştır. Macaristan liderinin bu bağlamda AB ve Avrupa değerlerinden giderek uzaklaşarak popülist politikalar geliştirmeye ve temellendirmeye devam ettiğini söylemek mümkündür (Gevrek, 2020: 34-44).

3.4. Venezuela - Nicolás Maduro

Nicolás Maduro, popülist lider Hugo Chavez'in ardından halefi olarak 2013 yılında %51 oy oranıyla devlet başkanı seçilmiştir. Ancak petrol gelirlerine bağlı Venezuela ekonomisi, 2014 yılında petrol fiyatlarındaki düşüş nedeniyle krize sürüklenmiş ve Maduro iktidarına yönelik eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Chavez gibi popülist stratejilere yönelen Maduro döneminde, ekonomik kriz siyasi krize de neden olmuştur. Chavez tarzı liderlik Maduro döneminde de devam ettirilmeye çalışılsa da ekonomik ve siyasi krizin ağırlaştığı Venezuela'da, Maduro demokratik kurumları zayıflatarak otoriterleşme eğilimi göstermektedir (Akgemci, 2020: 248). Hali hazırda Chavez tarafından hazırlatılan anayasayı değiştirme hamlesinde bulunan Maduro, kendi otoritesini güçlendirmeyi hedeflemiştir. Ancak hem Venezuela halkı hem de ABD hükümeti tarafından eleştirilen yeni anayasa hazırlık çalışmaları protesto gösterilerine ve ABD'nin Venezuela'ya ekonomik yaptırımlar uygulamasına sebep olmuştur. 2019 yılında ikinci kez başkan seçilen Maduro, çalışmada incelenen diğer siyasi liderlerden farklı olarak, post-truth çağda kapitalizm karşıtlığı ve dış güçler söylemleri üzerinden popülist stratejiler üretmektedir (Ellner, 2015).

Günümüzde hiperenflasyon, açlık, yüksek suç oranları ile mücadele eden Venezuela'da, ilk popülizm deneyimleri 1945-1948 yılları arasında Accion Democratica döneminde görülmektedir (Ateş, 2020: 156). 1960 ve 1970 dönemleri arasında Latin Amerika'nın en zengin ülkelerinden biri olan Venezuela, kişi başına düşen milli gelir ve işçi ücretlerinde diğer Latin Amerika ülkelerinden daha güçlü bir konumdadır. Ancak 1970'li yıllarda yaşanan ve ekonomiyi derinden sarsan petrol sorunları ekonominin iyi giden seyrini olumsuz yönde etkilemiştir. Neoliberal politikalar 1990'lı yıllarda Venezuela ekonomisinin toparlanmasını sağlayamamış ve 1998 yılında gelir düzeyi düşük ve eğitimsiz kitlelerin desteğini alarak başkan seçilen Chavez, popülist politikalar uygulamıştır. Chavez'in ardından iktidara gelen halefi Maduro ise anti-Amerikan, anti-neoliberal popülist söylemlerini ve politikalarını sürdürmüştür. Batı medyasında bu durum Maduro'nun kötü yönetimi, yapılan yolsuzluklar ve ülkenin yüklü miktarda borçlanması ile birlikte kontrolün kaybedilmesi olarak değerlendirilmiştir. Yaşanan kıtlık ve halkın güvenliğini tehdit eden unsurların artış göstermesi ve protesto eylemlerinin artması halk arasında kutuplaşmaya sebep olmuştur. 2017 yılında Maduro hükümetine karşı protestolar düzenlenmiş ve 165 kişi hayatını kaybetmiştir. Venezuela lideri Maduro'yu, bugün uyguladığı otoriter politikalarla post-popülist olarak tanımlamak mümkündür. (ECPS, 2022). Maduro, 2013 seçimlerinde kullandığı "Chavez yaşıyor, mücadele devam ediyor." sloganı ile Chavez'in popülaritesinin ardında otoriterleşen lider olarak post-popülist bir profil çizmektedir.

Chavez döneminde petrol gelirleri ile uygulanan sosyal politikalar Maduro döneminde uygulanmamıştır. 2014 yılında petrol fiyatlarının düşmesiyle devlet gelirleri azalmış ve Venezuela ekonomik darboğaza sürüklenmiştir. Ancak kamusallaştırma, kontrolsüz para basımı, popülist ekonomik politikalar devam etmiş ve devlet kaynakları popülist politikalara kullanılmıştır. Maduro toplumu polarize ederek 2018 seçimleri öncesi yiyecek yardımlarını sadece kendisini destekleyen kitlelere ulaştırmıştır.

Örneğin, 2015 yılında Maduro karşıtları Ulusal Mecliste çoğunluğu elde etmelerine rağmen Maduro devletin tüm birimlerinin kontrolünün verildiği Anayasal Meclisi toplamış ve demokratik süreçleri bastırmıştır. ABD, Ağustos 2017’de Venezuela’ya ekonomik yaptırım uygulamaya başlamıştır. Yine çok sayıda ölüme ve Venezuelalıların ülkeden göç etmesine sebep olan protestolar, askeri güçler kullanılarak bastırılmıştır. Maduro, Venezuelalıların sempatisini kazanmak için televizyon şovlarına ve radyo programlarına katılım sağlayarak popülist söylemlerine devam etmiştir. Ancak popülist politikalar ekonominin iyileştirilmesine katkı sağlayamamış, Maduro’nun politik stratejisi post-popülizme dönüşmüştür (Cerbone, Lopez ve Martinez, 2021: 54-77).

Maduro, 2019 yılında BBC’ye verdiği röportajda Venezuela’nın açıklıkla mücadele eden bir ülke olmaktan ziyade sosyal adalet oranlarının yüksek oranlarda olduğunu dile getirmekte, Venezuela’nın toplumsal indekslerde gelişim kaydettiğini, Venezuelalıların ülkeyi terk ettiği iddialarının asılsız olduğunu belirtmektedir (BBC, 2022). Batı medyasını Venezuela’nın antagonisti olarak hedef göstermektedir. Maduro; Venezuela’nın işsizlik, gelir adaletsizliği, yoksulluk gibi sorunları yokmuş gibi söylemlerde bulunmakta ve gerçeği popülizm öğeleri ile perdelemektedir. Ancak Maduro’nun Venezuela’sı Chavez döneminden çok farklıdır. Popülist söylemler gerçeği önemsizleştirmede yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle Maduro popülist olmaktan ziyade post-popülist diğer bir ifadeyle, popülist politikaların halkı manipüle etmekte yetersiz kaldığı ve giderek otoriteryen tavır sergileyen bir lider olarak ifade edilmektedir (Anselmi, 2017).

Dünya Bankası ve BM verileri incelendiğinde yoksulluk oranları, işsizlik oranları gibi birçok gösterge Maduro’nun aksine olumsuz bir tablo çizmektedir. İşsizlik oranı 2019’da %7,16 iken 2020 yılında %9,14’e yükselmiştir (WB, 2022). Maduro’nun 2020 yılı işsizlik oranını %6 olarak belirtmesine rağmen IMF bu oranı %35,5 olarak açıklamıştır (EASO, 2020: 20) Benzer şekilde Maduro iktidarından 1 yıl önce yoksulluk oranı %27,2 iken 2015 yılında %33,1’e yükselmiştir (WB, 2022).

Sonuç olarak; popülist Chavez’in karizmasından yoksun Maduro, Chavez gibi popülist politikalar uygulayarak toplumun sempatisini kazanmaya çalışsa da olumsuz ekonomik koşullar Maduro iktidarını zorlamakta ve Maduro post-truth çağda halkın algısını değiştirmeye yönelik söylemlerde bulunmaktadır.

Sonuç

Bu çalışmada çağımızı tanımlamakta kullanılan “post-truth” kavramı ve popülizm ilişkisi siyasi popülist liderler üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Tarihsel süreç boyunca dezenformasyon hep var olmuş olsa da dijital gelişme ile birlikte yalan haberlerin daha hızlı bir şekilde yayıldığı görülmektedir. Özellikle 2016 yılından itibaren post-truth kavramının en sık kullanıldığı siyasi alanda gerçeklerin, medya aracılığı ile popülist liderler tarafından bulanıklaştırılması ve yeniden inşa edilmesi popülist siyasete zemin hazırlamıştır. Post-truth çağı, önemli öğeleri teknoloji ve medya aracılığı ile popülist liderlerin politik stratejilerini kitlelere ulaştırmalarını kolaylaştırmıştır. Kutuplaşma ve abartılı farklılıklardan beslenen post-truth çağı, hızlı yayılan bilginin doğruluğunu yitirdiği, önemsizleştiği ve gerçeklik algısının değiştirildiği bir dönem olarak nitelendirilmektedir. Post-truth çağ bu özellikleri ile popülizmi yeniden uyandıran etmenlerden biridir. Yalan haberlerin geniş kitlelere kolay bir şekilde ulaşması ve her bireyin herhangi bir engel olmadan bu haberleri medyada yayabilmesi dezenformasyonun artmasına ve olumsuz sonuçlara sebep olmaktadır.

Gerçeğin bulanıklaşması, demokratik süreçlerin zarar görme riskini barındırmaktadır. Popülist liderlerin siyasi söylemlerinde gerçeklere dayalı kanıtların giderek göz ardı edildiği görülmektedir. Burada önemli olan, popülist liderlerin öne sürdüğü iddiaların doğru olup olmadığı değildir. Önemli olan bu iddiaları dinleyen halkın bilgileri doğrudan kabul edip etmemesi ile ilgilidir. Toplum açısından gerçekler; gerçek kanıtlardan ziyade onların inançları, değerleri ve duyguları ile değerlendirilmektedir. Kendi gerçekliklerini üreten popülist liderler, kendi çıkarlarına hizmet eden bilgileri öne sürerler ve aksini iddia eden kanıtlara rağmen aynı fikirleri benimsemeye devam ederler. Buna bağlı olarak, post-truth çağda popülist liderler gün geçtikçe otoriterleşme eğilimi göstermektedir.

1980’li yılların başından itibaren dünyada ve Türkiye’de neoliberal politikalar etkili olmaya başlamıştır. Bireyleri ekonomik bir varlık olarak nitelendiren ve bireysel hakikatin ön plana çıktığı neoliberal politikaların uygulandığı ülkelerde, sıklıkla küresel krizlere yol açan ekonomik ve siyasi süreçler yaşanmıştır. Bu süreçlerden olumsuz etkilenen halk, siyasi iktidarı protesto etmiş ve bu durum iktidar açısından bir tehdit oluşturmuştur. Popülist politikalar ise ortaya çıkan sorunların hafifletilmesinde önemli bir rol oynamış, popülist liderler tarafından ortaya atılan yapay gündemlerle yaşanan olumsuzluklar gizlenmeye çalışılarak halk somut gerçeklikten uzaklaştırılmıştır. Neoliberal politikalar krizlerin derinleşmesine yol açarken gerçek bilgilerin manipüle edilmesi ve sonrasında istenilen gerçekliğin üretilmesi ile popülist liderler, hedeflerine ulaşabilmek adına rasyonel söylemler yerine toplumun duygularını tetikleyecek söylemlerde bulunmuşlardır. Yaşanan küresel krizler ve neoliberalizm’in kemer sıkma politikaları, mali kısıtlamalar gibi olumsuz ekonomik ve toplumsal etkileri popülist liderlerin seçimleri kazanmalarında yeni fırsatlar sağlamıştır. Neoliberal dönemin negatif göstergeleri popülizmi köklü bir dönüşümün tetikleyicisi haline getirmiştir. Neoliberal kriz sonrası oluşan güvensizlik ortamı siyasi iktidarı sorgulanabilir hale getirmiş, neoliberal dönem liderleri siyasal bedel ödemek durumunda kalmış, popülist liderler yükselişe geçmiştir.

2001 saldırıları neticesinde Amerikan halkında güvenlik algılamalarında oluşan değişiklik ve 2008 krizi sonrası ABD’de göçmenlerin iş edinme oranının artması ABD halkında korku yaratarak yabancı düşmanlığını öncelikli tehdit haline getirmiştir. Donald Trump, iktidara geliş sürecinde popülist söylemleri ile halkın bu korkularını harekete geçirmiştir. Müslüman ülke halklarının ABD’ye seyahat etmesine getirilen kısıtlamalar, göçmenlerin sınır dışı edilmesi, Meksika duvarı Trump’ın popülist söylemlerinden öne çıkanlardır. Benzer şekilde Çekya’da Milos Zeman, dini ve kültürel tehdit olarak görülen göçmenler ve Müslümanlara karşı popülist söylemleri ile halk üzerinde etkili olarak iktidara gelmiştir. Zeman’ın popülist söylemleri arasında artan işsizlik ve toplumsal refahın azalması sonucu ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sorunların, sistemi hasara uğratacağı ve bulaşıcı hastalıkların ülkeye taşınacağı gibi görüşler ön plana çıkmaktadır. Macaristan’da ise Suriye iç savaşından kaynaklanan mülteci meselesine karşı ülkeyi korumayı amaçladığını iddia eden Orban, ulusal sınırlarına tel örgü çektirmiş, ülke sınırlarının yabancılara kapatılması ile ilgili milliyetçi politikalar uygulamıştır. Demokrasiden uzaklaştığı yönünde eleştirilen Macaristan hükümetinin; medyaya baskı yapması, gözaltı sayılarının artması, sınır kontrollerinin sıklaştırılması, polisler verilen yetkilerin artırılması ile taviz vermez göç karşıtı popülist temalar kullandığı görülmektedir. Kendisini “Chavez’in oğlu” olarak tanımlayan Venezuela lideri Maduro, seçimden bu yana popülistliğini yitirse de popülizmin klasik bir örneği olarak değerlendirilmektedir. İktidarda kalmasını garanti altına alabilmek ve gücünü sağlamlaştırmak için popülizmi kullanmıştır. Aşırı enflasyon, devalüasyon ve yaygın yoksulluk gibi artan ekonomik sorunlar hükümete olan baskıyı ve güvensizliği arttırsa bile, Maduro’nun gerçek bilgileri perdeleyip halkı farklı komplo teorilerine yönlendirerek korkularını beslediği görülmektedir. Anlaşılabileceği üzere; göçmen karşıtlığı, islamofobi, batı düşmanlığı gibi popülist söylemlerin halkta tehdit algısı oluşturmasıyla birlikte popülist liderlerin siyasi güçleri artmıştır.

Çalışmadan çıkarılacak sonuç; post-truth’un popülist liderler tarafından oluşturulan yapıları koruyup daha da güçlendirdiğidir. Bunu kanıtlamak için örnek iktidarlar ele alınmıştır.

Literatürde post-truth çalışmaları çoğunlukla Amerika ve Brexit genelinde yoğunlaşmış olsa da, bu çalışmada post-truth çağın sadece batı toplumlarına ya da sadece sağ veya sol iktidarlara has olmadığı, dünya siyaseti genelinde teknoloji aracılığıyla kendine yer edindiği tartışılmıştır. Bu bağlamda örneklem olarak Venezuela, Çekya, Macaristan ve ABD'nin popülist liderleri irdelenmiştir. Farklı ekonomilere ve farklı siyasi kültürlerle sahip söz konusu ülkelerde benzer post-truth çağ özellikleri görülmektedir.

Sonuç olarak; Amerika, Çekya, Macaristan ve Venezuela'da popülist liderler halkın duygularını medya aracılığıyla manipüle ederek toplumun bir kesiminin onayını almış ve halkı gerçekliklerden uzaklaştırmıştır. Söz konusu liderlerin temsil ettikleri kurumların değil kendi kişisel bakış açılarını kolaylıkla açıklamalarının arka planında güçlü halk desteği bulunmaktadır. Liderlerin popülist söylemleri ile halkın rasyonel karar almasından ziyade, korku gibi temel duygularını sömürerek siyasi güçlerini ve totaliter liderlere dönüşme ihtimalini arttırmaktadır. Ayrıca popülist siyasi partiler ve liderler yakın zamanda ön saflardan geri çekilecek gibi görünmemektedir.

Kaynakça

- Abacı, B. (2012). *Küreselleşme sürecinde neoliberal politikaların kalkınma üzerindeki etkileri: Türkiye örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Akgemci, E. ve Ateş, K. (2020). *Dünyanın Ters Köşesi Latin Amerika: Tarih, Toplum, Kültür*, Birinci Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akın, A. Z. (2019). *Neoliberalizm Etkisinde Sağ Popülizmin Yükselişi: ABD, Macaristan ve Fransa Örnekleri*. Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, 5(1), 27-39.
- Akyıldız, F. (2008). *SSCB sonrası dönemde Orta Asya ve Kafkasya Türk Cumhuriyetleri'nde devletin yeniden yapılandırılması: Neoliberal politikalara eleştirel bir yaklaşım*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Allcott H. and Gentzkow M. (2017). Social Media and Fake News in the 2016 Election. *Journal of Economic Perspectives*, Volume 31, Number 2, Spring 2017, Pages 211–236.
- Alpay, Y. (2017). *Yalanın Siyaseti*. (Destek Yayınları: 854 Araştırma: 19, Birinci Baskı). İstanbul: Destek Yayınları.
- Alpay, Y. (2020). *Pasajlar Post- Truth Çağı*, Enormis Yayınları. Birinci Baskı.
- Anselmi, M. (2017). Post-populism in Latin America: On Venezuela after Cha'vez, China Political Science Review, DOI: 10.1007/s41111-017-0066-y. https://www.researchgate.net/publication/318187434_Post-populism_in_Latin_America_On_Venezuela_after_Chavez (Erişim Tarihi: 01.02.2022).
- Baudrillard, J. (2011). *Simülarklar ve Simülasyon* (Çev. Oğuz Adanır), Ankara: Doğu-Batı Yayınları.
- BBC, (2022). Venezuela President Nicolás Maduro interview: Full transcript <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-47211509> (Erişim Tarihi: 02.02.2022).
- Best, S. ve Kellner D. (2016). *Postmodern Teori, Eleştirel Soruşturmalar*, Ayrıntı Yayınları, Üçüncü Baskı.
- Brahms, Y. (2020). Philosophy of Post-Truth, Institute for National Security Studies (2020) Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/resrep23537> (Erişim Tarihi: 02.02.2022).
- Britannica, (2022). Politics, Law & Government, Politics & Political Systems, Fidesz, <https://www.britannica.com/topic/Fidesz> (Erişim Tarihi: 02.02.2022).

- Carreño, Laura Martínez (2016), *Securitization of Migration in the European Union during 2015 An analysis of the discourse in Germany, Hungary and the Czech Republic*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Charles University in Prague.
- Cerbone, P., Cerbone M. P. and Martínez, P. C. (2021). Post-populism: A Comparative Analysis of Ecuadorian and Venezuelan Presidencies of Lenin Moreno and Nicolás Maduro, *Romanian Political Science Review*, vol. XXI, no. 1, 2021, <https://eds.s.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=10826140-9576-407b-8674-718163359406%40redis> (Erişim Tarihi: 07.10.2021)
- Daktilo 1984 (2021). Ali Sencan Gökkurt, Neoliberal Küreselleşme ve Popülist Eğilimler, <https://daktilo1984.com/forum/neoliberal-kuresellesme-ve-populist-egilimler/> (Erişim tarihi: 12.12. 2021)
- Dw, (2018). Macaristan'da göçmenlere yardım etmek artık suç, <https://www.dw.com/tr/macaristanda-g%C3%B6%C3%A7menlere-yard%C4%B1m-etmek-art%C4%B1k-su%C3%A7/a-44317905> (Erişim Tarihi: 02.02.2022)
- Dw.com (2016). <https://www.dw.com/tr/orban-g%C3%B6%C3%A7-zehirdir/a-19428965> (Erişim tarihi: 22.12.2021)
- EASO, (2020). European Asylum Support Office, Venezuela Country Focus, ISBN: 978-92-9485-642-5 doi: 10.2847/222503, August.
- ECPS, (2022). European Center for Populism Studies, Venezuela. <https://www.populismstudies.org/tag/venezuela/> (Erişim Tarihi: 21.01.2022)
- Eğilmez, M. (2020). *Tarihsel Süreç İçinde Dünya Ekonomisi*, 10. Baskı, Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Ellner, S. (2015). After Chavez: The Maduro Government and the 'Economic War in Venezuela, January 8th, 2015, <https://latinamericanperspectives.com/wp-content/uploads/2015/05/01.08.15-After-Chavez-The-Maduro-Government-and-the-Economic-War-in-Venezuela-by-Steve-Ellner1.pdf> (Erişim Tarihi: 22.11.2021).
- Erdoğan, E. ve Uyan Semerci, P. (2019). Hakikat Sonrası Tartışmaların Gerçek Olmayan Varsayımlarını Ele Almak: Akıl, Bilim ve Demokrasi Karşıtlığı, *Pasajlar Sosyal Bilimler Dergisi*, Post- Truth Çağı, Editör: Yalın Alpay, Enormis Yayınları. Birinci Baskı.
- Euronews (2018). Viktor Orban: Göçmenleri istemiyoruz, <https://tr.euronews.com/2018/01/27/viktor-orban-gocmenleri-istemiyoruz> (Erişim Tarihi: 08.12.2021)
- Fridlund, P. (2020). Post-truth Politics, Performatives and the Force. *Jus Cogens*, 2(3), 215-235.
- Gevrek, M. (2020). *Avrupa'da Artan Popülizm: Macaristan Ve Polonya Örnekleri*, Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- Gülada, M. O. (2019). Donald Trump'ın Göçmenlere Yönelik İnşa Edilmesi Planlanan Meksika Duvarı ve Propaganda Karikatürlerindeki Sunumu. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 78-108.
- Güven, A. (2020). Hakikatin yitimi olarak post-truth: Bir kavramsallaştırma denemesi. *İnsan ve İnsan*, 7(23), 20-36.
- Güzel, S. (2009). 2008 Küresel Ekonomik Krizi ve IMF'nin Önerdiği Ekonomi Politikalarının Krizle Mücadeledeki Rolü. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt XXVIII, Sayı 2, 2009, s. 55-69.
- Independent, (2017). Czech President holds up replica gun marked 'for journalists' in press conference. <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/czech-parliament-ak-47->

journalists-press-conference-name-and-where-it-happened-elections-media-a8014841.html
(Erişim tarihi: 25.12.2021)

Karakuş, N. (2019). *ABD başkanı Donald Trump'ın söylemlerinde İslamofobi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

Köktürk, M. (2020). Post-Truth ya da Mağaraya Dönüş, *Pasajlar Sosyal Bilimler Dergisi*, Post-Truth Çağı, Editör: Yalın Alpay, Enormis Yayınları. Birinci Baskı.

Laclau, E. (2012). Politics and ideology in Marxist theory: Capitalism, fascism, populism. *Verso Trade*.

Lakoff, R. T. (2017). The hollow man Donald Trump, populism, and post-truth politics. *Journal of Language and Politics*, Volume 16, Issue 4, Jan 2017, p. 595 – 606. DOI: <https://doi.org/10.1075/jlp.17022.lak>

Mudde, C. (2013). *Populism. In The Oxford Handbook of Populism*.

Müller, J. W. (2016). What is populism?. University of Pennsylvania Press.

Naxera V. and Krčál, P. (2018). “This is a Controlled Invasion”: The Czech President Miloš Zeman’s Populist Perception of Islam and Immigration as Security Threats, *Journal of Nationalism, Memory & Language Politics*, Volume 12 Issue 2, DOI 10.2478/jnmlp-2018-0008, <https://sciendo.com/pdf/10.2478/jnmlp-2018-0008> (Erişim Tarihi: 11.11.2021).

Ostry, J. D., Loungani, P., and Furceri, D. (2016). Neoliberalism: Oversold?-Instead of delivering growth, some neoliberal policies have increased inequality, in turn jeopardizing durable expansion. *Finance & development*, 53(002).

Oxford English and Spanish Dictionary, Synonyms, and Spanish to English Translator, <https://www.lexico.com/definition/post-truth> (Erişim tarihi: 30.12.2021)

Oxford Lexio, (2021). Meaning of post-truth in English <https://www.lexico.com/definition/post-truth> (Erişim tarihi: 08.12.2021)

Rose, J. (2017). Brexit, Trump, and Post-Truth Politics, *Public Integrity*, 19:6, 555-558, DOI: 10.1080/10999922.2017.1285540 <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10999922.2017.1285540?needAccess=true> (Erişim Tarihi: 09.02.2022)

Şimşek, A., ve Yalı, S. (2021). *Gerçekte (n) Öyle mi Olmuş?: Post-truth Zamanlarda Tarihin Temsili* (Birinci Baskı). Yeni İnsan Yayınevi.

Tahincioğlu, N. D. (2020). Avrupa’daki sağ popülist partilerin göçmen karşıtı söylemleri üzerine bir değerlendirme, *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2) , 282-291. DOI: 10.47140/kusbder.734832

The London School Of Economics and Political Science (2020). How populism emerged from the shadow of neoliberalism in Central and Eastern Europe, <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2020/10/21/how-populism-emerged-from-the-shadow-of-neoliberalism-in-central-and-eastern-europe/> (Erişim Tarihi: 12.12.2021)

The Washington Post, (2017). Meet the pro-Russian, anti-Muslim European leader who was just invited to Trump’s White House. https://www.washingtonpost.com/world/europe/meet-the-pro-russian-anti-muslim-european-leader-who-was-just-invited-to-trumps-white-house/2017/01/11/18c14536-d808-11e6-9f9f-5cdb4b7f8dd7_story.html (Erişim tarihi: 22.12.2021)

The Washington Post, (2018). The czech president called a news conference to burn a giant pair of red underwear. <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2018/06/15/the->

czech-president-called-a-news-conference-to-burn-a-giant-pair-of-red-underwear/ (Erişim tarihi: 25.12.2021)

The Washington Post, (2020) <https://www.washingtonpost.com/politics/2020/03/12/trumps-wobbly-claim-that-his-wall-could-stop-coronavirus/> (Erişim Tarihi: 11.11.2021)

The World Bank, (2022).
<https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=VE>
<https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.NAHC?locations=VE>
<https://data.un.org/en/iso/ve.html> <https://data.worldbank.org/country/venezuela-rb> (Erişim Tarihi: 02.02.2022).

Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı, (2022). Electronic Visa Application System, Dış Politika, Macaristan'ın Siyasi Görünümü, <https://www.mfa.gov.tr/macaristan-siyasi-gorunumu.tr.mfa> (Erişim tarihi: 02.02.2022)

Yıldız, S. (2018). *Neoliberal Ekonomi Uygulamalarıyla Eğitim Finansmanı ve Okul Paydaşları İlişkisinin Değişimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.